

дарство і туристично-рекреаційну діяльність. За таким принципом можна відтворити промислові об'єкти, активізувати іноземні та вітчизняні інвестиції, які надають перевагу будівництву підприємств на нових територіях за сучасними технологіями. Сьогодні важливо відновити статус м. Львова як промислового центру високих технологій в Західному регіоні України, для чого існують відповідні передумови – геополітичне положення, розвинута транспортна інфраструктура, високий науково-інтелектуальний і кваліфікаційний потенціал трудових ресурсів.

Отже, знання територіальних закономірностей процесу реструктуризації виробничих територій дає можливість обгрунтованого передбачення містобудівних процесів для прийняття багатопільових програм з перепрофілювання нефункціонуючих промислових утворень.

1. Генеральний план міста Львова. Розділ “Розвиток промислово-складської бази м. Львова”. Т. II “Основні техніко-економічні показники і динаміка розвитку промисловості”. – Львів, 1991.
2. Мазур Т.М. Функціонально-просторова модернізація промислових територій центральної частини Львова в контексті розвитку інфраструктури об'єктів малого та середнього бізнесу // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”. – 2000.
3. Мазур Т.М. Реструктуризація промислових територій в умовах реконструкції історично сформованого міста (на прикладі міста Львова) // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”. – 2002.
4. Мазур Т.М. Реорганізація промислових територій Львова в умовах переходу до ринкової економіки // Вісник Львівського державного аграрного університету “Архітектура і сільськогосподарське будівництво”. Львів, 2003.
5. Мазур Т.М., Король Є.І., Панік О.В. Містобудівне значення реалізації проекту будівництва автостради Львів-Краковець на території Львівської області // Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка” “Архітектура”, 2000.

УДК 711

І. Середюк, О. Середюк

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут архітектури

МІСТО В ХХІ СТОЛІТТІ: РОЗКВІТ ЧИ МУМІФІКАЦІЯ ?

© Середюк І., Середюк О., 2006

Розглянуто проблематику міст та міського середовища в архітектурно-психологічному аспекті.

Із усіх форм поселень, винайдених людством, найповніше виконують свої соціальні, виробничі та культурні функції **міста**. Виконання цих функцій за скороченими сценаріями має, як правило, негативні наслідки. З цього погляду твердження, що рівень розвитку суспільного виробництва віддзеркалюється насамперед на стані **міського середовища**, належить до самоочевидних трюїзмів.

Наслідком успішного розвитку суспільного виробництва є задовільний стан міського середовища. Своєю чергою, розвинуте міське середовище позитивно стимулює трансформацію системи суспільних відносин та безпосередньо впливає на сферу суспільного виробництва. Наявність такого зворотного зв'язку, який має лінійний характер, визначає динаміку розвитку міського середовища.

Історичний досвід свідчить, що практично кожне місто переживало періоди свого розквіту та падіння. Іноді вони повторювалися, а іноді міста вже ніколи не могли відродити свої колишні могутність та привабливість. Найбільші міста, особливо в періоди свого розвитку або розквіту, впливають на соціокультурне середовище різних регіонів, країн чи навіть континентів. Стає помітним глобальний характер впливу містобудівництва на сферу розуму, причому тільки розум спроможний реалізувати управління міським середовищем, зробити його оптимальнішим для зростання виробничих відносин і виробничих сил та запобігти його можливому відмиранню.

Ті механізми логічного розвитку людських поселень та їхні ієрархічні узалежнення перевірені багатовіковою практикою людства. Зрозуміло, що описані сценарії припускають активну форму

діяльності популяції, маючи репродуктивний, творчий характер. Для ефективності діяльність ця має бути спрямована на створення, як правило, конкурентного міського середовища.

Прикладів еволюційного розвитку подібних міських середовищ, «вкрапель» в історичний контекст, на перший погляд, чужорідних архітектурних форм архітектурна практика накопичила безліч. Поширені на різних континентах, навіть в різних культурах, вони підкреслюють живучість та життєву доцільність подібної практики. Тенденція «примирення» різних форм, стилей, культур особливо активно та ефективно розвивається в столицях. Природно, за ними водиться слава: все нове відбувається та зосереджується в столиці.

У **Мадриді**, наприклад, не просто все «перемішалось», а все взаємно доповнюється: «чистіша» готика (історична капела дель Обіспо), бароко (іберійський портал), віденський ренесанс (театр Еспаньйол), арт деко (Палаццо дела Музіка), арт нуво (будівля Авторського Союзу) разом з сучасними будівлями перетворюють місто в справжній музей архітектури під відкритим небом.

Інше іспанське місто – **Барселона** – заповнено середньовічною архітектурою, що не перешкоджало Антоніо Гауді перетворити місто в один зі світових центрів сецесії. На цьому архітектурний розвиток Барселони не зупиняється. Двадцятье сторіччя вносить нові імпульси в розвиток міської архітектури. Будуються ультрасучасні виставкові повільйони та футурологічні спортивні споруди, Музей сюрреалізму Жозефа Міро, суперфантазія – маяк «Жінка і птаха».

За цікавою далекосяжною програмою відбудовують **Берлін**. Зруйновані війною історичні перлини архітектури (Стара бібліотека, Старий музей, Державна опера, Палац коронних принців, Поліцейське управління та ін.), збудовані відомими архітекторами, не просто відбудовують у первісному їхньому вигляді.

Тактично, зі збереженням історичних та знакових ідей, на їхньому місці розробляють нові за формою об'єкти з новими сценаріями та програмами. До їх проектування запрошують Нормана Фостера, Франка Гері та інших відомих іноземних архітекторів. Вони створюють новий експериментальний архітектурний образ Берліна.

Можна було б послатися на сучасну забудову інших міст (наприклад, Чикаго, Афіни, Сінгапура, Шанхая чи Сиднея), відомих своїми футуристичними хмарочосами та сенсаційними будівлями такими, наприклад, як шанхайська Перлинна телебашта висотою 468 м чи дивний символ Сиднея – Оперний театр Дж. Утсона.

Наведені узагальнення будуть ще переконливіші, стануть прозорими і для непрофесіоналів, а **концепція обрання спрямування сучасної забудови міст** матиме методологічне значення за умови, якщо подальші узагальнення стосуватимуться зрозумілого переміщення в часі функції самої архітектури. Відповідно до логіки часу одні функції виконує **історична** архітектура, інші – **сучасна**. Завдання перших – **культурна**, других – **цивілізаційна** функція. Пріоритет при тому залишається за творчою, цивілізаційною функцією. Ефект розвитку актуальної культури знижується навіть за паралельного розвитку обох функцій, оскільки завжди можна створити умову, коли культурна (історична) функція стає агресивнішою ніж цивілізаційна. Це і сприяє розриву культур. Отже, конструктивна місія культури – в її минулому тоді, коли цивілізаційною місією є **побудова** сучасної цивілізації.

Досить показово, але це власне намагання «оберігати» культурну забудову минулого та бажання «проекувати» нові архітектурні об'єкти «під минуле» дають найбільш негативні, нещирі, надумані результати. Власне вони, а не контрастуючі споруди порушують своєю штучністю гармонію забудови. Фактично, жити в історичних контрастах більш логічно, ніж в муміфікованому середовищі. Тільки такі, «контрастні» міста є прикладами високої архітектурної культури.

Розглянемо, як нові архітектурні тренди підняли значимість таких міст, як Більбао та Куала Лумпур.

Більбао – скромне провінційне промислове місто на півночі Іспанії – стало світовим притягальним центром наприкінці ХХ століття завдяки побудованій в місті атракційній будівлі – Музею Гугенгейма. Автор цієї неординарної будівлі – англійський архітектор Франк Гері. Користуючись комп'ютерною технікою та власним творчим словником, він створює архітектурно-скульптуру як надчасовий образ нової естетики. Вона стала визначати нове бачення світу, з яким

людина зустрінеться, мабуть, лише в наступному столітті. На здійснення її буде претендувати в XXI сторіччі нанотехнологія, говорити будуть про неї, як про «текучу», «дигітальну» та «гібридну» архітектуру. Музей Гугенгейма визначається зараз світовою громадськістю як одне з найвидатніших та перспективних творінь сучасної архітектури.

Столиця Малайзії **Куала Лумпур** із спекотного гірничого міста перетворилося в супермодерне завдяки будівництву в ньому в 1997 році найвищих споруд – спарених хмарочосів (Petronas Towers) заввишки 452 м. Вони начебто дали поштовх діловій та творчій ініціативі столиці: нечувано розвинулася господарська діяльність держави, протягом буквально декількох років з'явилися десятки висотних споруд, четверта у світі за висотою телебашта. В столиці багато старих та нових храмів численних азіатських релігій. Вони створюють гармонійні мальовничі контрасти з Petronas Towers, що збагачує місто мальовничими ландшафтними панорамами високої художньої візуальної культури.

Історія не може йти у зворотному напрямі. Нові люди мають свій смак, свої ідеали, свої завдання.

Життя показує, що коли ставиться завдання про відбудову зруйнованого війною міста, то час завжди ставить завдання про створення оболонки для нових ідеалів, яка вимагає нових форм. Тільки так формується історія суспільства, а не за умови ностальгічної орієнтації на минуле, яке насправді не спроможне відобразити мислення нової людини. Водночас, це не означає, що сучасник повинен поривати з минулим своїх батьків, але він має наповнювати його своїм новим цивілізаційним змістом, щоби при тому не загубити самого себе.

Вихід Львова за межі австро-угорського та польського «бачення» відбудеться завдяки орієнтації на нові технології – технології XX століття, за рахунок свого розуміння форми, яке в останні 50 років XX століття нічим особливим себе не проявило. Протиріччя, котрі при тому виникають, уявні.

«Відбудовані» в Києві «Золоті ворота» не стали символом столиці значною мірою внаслідок втрати формальної достовірності та історичної ідентичності.

Майже всі молоді африканські країни (особливо Нігерія, Гвінея, Гана), отримавши незалежність, зробили націоналістично-«патріотичну» спробу ідентифікуватися в своїй національній, історичній архітектурі. Дуже швидко цей «рух» виявився нещирим та безперспективним. Він вступив у конфлікт з динамікою нових життєвих умов, з новими технологіями, нарешті, з новою зоровою свідомістю.

Львівські архітектори втрачають шанс, який їм було надано наприкінці XX сторіччя. Вийшло так, що об'єкт в старій міській забудові залишився «незауваженим», не став сенсацією. Його «слоновість» (притаманна архітектурі соцреалізму) естетичних переживань не викликала. Та, мабуть, і не всі мешканці міста здогадуються про існування у Львові Палацу мистецтв, не говорячи вже про близьку, а тим більше про дальню периферію.

А ефект міг би бути! Якби, наприклад, це було щось динамічне – незалежне від чужого контексту, не всі елементи якого заслуговують на захист, – у душі Ф. Гері? Хоча і не обов'язково. Це могло би бути і щось «своє» – атракційне (в душі часу), динамічне, сучасне. Не вийшло! А як уникнути небезпеки, щоби творча інертність та хибні рішення не повторювалися? А що така небезпека не виключена, свідчить дискусія навколо можливої (здається, вже ні) відбудови Високого замку.

Що стосується самого факту дискусії, то він свідчить про наявність у львів'ян високого інтелекту та тонкої культури. Завдяки ним вони виявили, без сумніву, велику громадянську свідомість у вирішенні долі такого складного феномена, як архітектурний образ нашого міста в XXI столітті. Дискусія свідчить також про наявність у Львові продуктивної атмосфери серед самої архітектурної громадськості міста.

Отже, кожна нова цивілізація на своєму ґрунті створює свої інститути, до яких входить і архітектура, які призначені її обслуговувати. Історичні пам'ятки минулого нова цивілізація розцінює як складову частину своєї культури і пристосовує (хоча і не завжди вдало) до своїх потреб. Призначене формувати нові цивілізаційні здобуття, нове покоління приречене створювати нову архітектуру, і

воно не повинно давати своїм опонентам шанс збиватися з обраного шляху та нав'язувати собі чужі цінності, які вичерпалися та знецінилися.

Те, що робиться зараз в Львівській архітектурі загалом, має, на наш погляд, значну художню вартість та цивілізаційну перспективу. Львів пробуджується!

УДК 711

О.І. Ремешило-Рибчинська

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну та основ архітектури

РЕВАЛОРИЗАЦІЯ АРХІТЕКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ОБРАЗУ РЕЗИДЕНЦІЇ В ПІДГІРЦЯХ В ІСТОРИЧНО СФОРМОВАНОМУ ЛАНДШАФТІ ВОРОНЯКІВ

© Ремешило-Рибчинська О.І., 2006

У зв'язку з активізацією на державному рівні робіт із “збереження та використання комплексу “Підгорецький замок” автор акцентує увагу на необхідності проведення не тільки реставрації окремих пам'яток житлового й громадського, але й господарського і виробничого призначення. При цьому для піднесення соціально-економічного та культурного рівня на селі важливо відтворити адекватні історичному призначенню просторового наповнення резиденції функції. Пропонується створення Західного регіонального координаційного центру ревалоризації історично сформованого ландшафту та соціально-економічного розвитку території.

Постановка проблеми: ревалоризація резиденцій XVII–XVIII століть передбачає комплексне відновлення не тільки образу, але й функцій всіх архітектурних об'єктів культурної спадщини в історично сформованому ландшафті.

Мета статті – загострити увагу на специфіці ведення робіт з ревалоризації архітектурно-функціонального образу резиденції в Підгірцях в історично сформованому ландшафті гір Вороняки під час розроблення за Дорученням Президента України Програми збереження і використання комплексу “Підгорецький замок”.

Основна частина. Новий виток розвитку історичних підгорецько-пліснеських територій стає можливим завдяки останньому Дорученню Президента України [1] та розпорядженню Прем'єр-Міністра України [2] щодо розроблення Програми збереження і використання комплексу “Підгорецький замок”. Перед фахівцями постають серйозні завдання, що вимагають науково обгрунтованих рекомендацій, розширення досліджень та продовження пошукових робіт, розпочатих вітчизняними та закордонними спеціалістами XIX–XX століть [3].

Понад двадцятилітній досвід опрацювання автором теми дослідження пам'яток підгорецько-пліснеської культурної спадщини, архітектурно-мистецького наповнення території, специфіка буденного життя в селі Підгірці, привели до усвідомлення необхідності системного міждисциплінарного підходу для розроблення вищезазначеної Програми. При цьому, важливо усвідомити ряд особливостей, що виникають з теорії та історії європейської архітектури щодо специфіки формування архітектури резиденцій заможних магнатів.

I.

Резиденції (поряд з залишками замків, так званими замчищами, фортифікаційними спорудами), за Концепцією Державної програми збереження та використання замків на 2006–2011 рр. [4], є невід'ємною частиною культурної спадщини України і відіграють композиційну роль у структурі історичних населених місць.